

Knjižnice i glazba : glazbena građa u kontekstu promjena formalne katalogne prakse

Mihalić, Tatjana

Source / Izvornik: **Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 2016, 59, 353 - 373**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:203:197706>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-28**

Nacionalna i sveučilišna
knjižnica u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

[National and University Library in Zagreb Repository](#)

KNJIŽNICE I GLAZBA: GLAZBENA GRAĐA U KONTEKSTU PROMJENA FORMALNE KATALOŽNE PRAKSE

MUSIC AND LIBRARIES: MUSIC MATERIALS IN THE CONTEXT
OF CHANGING FORMAL CATALOGUING

Tatjana Mihalić

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

tmihalic@nsk.hr

UDK / UDC 025.3:025.178

Pregledni rad / Review

Primljeno / Received: 19. 10. 2015

Sažetak

Tekst se bavi specifičnostima i vrstama glazbene građe koja se danas čuva u knjižnicama, kao i problematikom njena formalnog opisa. Promjene koje je donio razvoj informacijskog društva nesumnjivo su utjecale i na glazbu te na glazbenu građu u baštinskim ustanovama kao što su knjižnice. Različiti načini objave i distribucije glazbe te mnoštvo medija i formata glazbenih sadržaja donijeli su sa sobom brojne nedoumice o tome kako tu građu opisati. Glazbeni knjižničari susreću se danas s više smjernica, uputa, standarda i pravila koje treba konzultirati kako bi se identificirale i zabilježile specifičnosti glazbene građe, a korisnicima olakšalo pronalaženje traženoga. Iako u međunarodnoj knjižničarskoj zajednici već duže postoje standardi za opis glazbene građe, odnedavno su objavljeni i primjenjuju se konceptualni modeli i standardi koji paradigmatički mijenjaju pristup opisu knjižnične građe. To se ponajprije odnosi na konceptualni model FRBR te na novi pravilnik anglo-američke kataložne prakse pod nazivom RDA. Pred glazbenim knjižničarima izazov je kako različite standarde i modele uporabiti te odgovarajuće opisati glazbenu građu, ne samo u kontekstu ujednačenosti zapisa nego i na dobrobit zajednice korisnika.

Ključne riječi: glazbena građa, formalna katalogizacija glazbe, FRBR, ISBD, ISBD(PM), ISBD(NBM), ISBD objedinjeno izdanje, RDA

Summary

The paper deals with the specifics and different types of musical material that is kept in libraries, and also with the issues of its formal description. The changes that have been brought with the development of the information society have undoubtedly influenced the music and music material kept in the heritage institutions such as libraries. Different ways of publishing and distribution of music, together with a variety of media and formats of music content, have caused a number of concerns in descriptive cataloguing. Today, music librarians are swamped with a large number of guidelines, instructions, standards, and rules that need to be consulted in order to identify and record the specifics of musical material. Although, in the international community, the standards for the description of music material have existed for quite some time, some new conceptual standards and models, introducing changes into the paradigm of cataloguing, have been published relatively recently. Here we refer primarily to the conceptual model of FRBR and the new Anglo-American cataloguing standard known as RDA. The music librarians are facing a new kind of challenge: how to use different standards and rules appropriately in order to describe music not only in the context of uniformity of records but also for the benefit of the entire user community.

Keywords: music material, music cataloguing, FRBR, ISBD(PM), ISBD(NBM), ISBD consolidated edition, RDA

Uvod

Razvoj informacijskog društva i pratećih tehnologija utjecao je na sve sfere života pa tako i na poslovanje knjižnica. Glazbena građa u knjižnicama dio je kulturne baštine o kojoj skrbe knjižnice te su danas knjižničari suočeni s problematikom ujednačenog i odgovarajućeg opisa glazbene građe, ne samo u kontekstu njene specifičnosti nego i s aspekta različitih načina objave i distribucije glazbe, uključujući nove medije i formate glazbenih sadržaja. Glazbeni knjižničari susreću se danas s više smjernica, uputa, standarda i pravila koje treba konzultirati kako bi se identificirale i zabilježile posebnosti glazbene građe, a korisnicima olakšalo pronalaženje traženoga. Standardiziranost kataložne prakse (pa tako i glazbene) vidljiva je od samih početaka usustavljenja procesa katalogizacije u relevantnim dokumentima krovnog međunarodnog knjižničarskog udruženja te postojanjem nacionalnog kataložnog pravilnika. Zbog već navedenog razvoja u digitalnom okruženju, knjižničarska zajednica bila je primorana slijediti razvoj te mijenjati standarde, pravilnike i stvarati nove konceptualne modele u organizaciji bibliografskih podataka. Slijedeći

međunarodnu praksu i hrvatska kataložna praksa na pragu je stvaranja novog kataložnog pravilnika koji će kataložnu praksu uskladiti s međunarodnim pravilima, ali i osuvremeniti prema zahtjevima koje je donijelo digitalno doba.

1. Glazbena građa i njene specifičnosti

O glazbenoj građi u okviru baštinskih ustanova s pozicija njene (formalne) obrade u domaćoj je literaturi s područja informacijsko-komunikacijskih znanosti razmjerno malo radova.¹ Razloge treba tražiti u specifičnosti glazbene građe i načinu njenog bilježenja koji zahtijeva da se tom građom bavi kataložni stručnjak koji solidno poznaje teorijske osnove glazbe.

Iako se u praksi često navode glazbeni sadržaji s aspekta shvaćanja pojedinog glazbenog djela, ishodište glazbe je zvuk, odnosno glazbena materija, građa ili glazbeni element koji se oblikuje u neku strukturu ili glazbenu formu. Sintezom glazbene forme i glazbene građe nastaju glazbeni sadržaji koji se ostvaruju u različitim oblicima.² U složenom „glazbenom bibliografskom svemiru“, kako ga naziva S. Velucci, „središte zauzima glazbena zamisao kao dio glazbenog djela koja je ostvarena ili u obliku nota ili u zvuku kao izvedba. Svaki oblik tako uobličene glazbe smatra se glazbenom informacijom“.³ Često se nailazi na podjelu glazbenih sadržaja, odnosno glazbene građe⁴: na onu

¹ O formalnoj obradi glazbene građe *vidi*: Juričić, Vedrana; Sanja Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka : „Benja“, 1998., *zatim vidi*: Juričić, Vedrana. Jedinstveni stvarni naslov za glazbene publikacije. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 32, 1/4(1989), 1-30. *te vidi*: Šušnjar, Andrea; Sanja Vukasović-Rogač. Obrada audiovizualne građe glazbenog sadržaja u Knjižnicama grada Zagreba. // Knjižnice u procjepu : stručna obrada neknjižne građe : zbornik radova. Sisak : Knjižničarsko društvo Sisačko-moslavačke županije, 2014. Str. 57-71.

² Supićić, Ivo. Muzička materija i forma. // *Arti musices* 2(1971), 5-7.

³ Velucci, Sherry L. FRBR and music. // *Understanding FRBR : what it is and how it will affect our retrieval tools* / edited by Arlene G. Taylor. Westport ; London : Libraries Unlimited, 2007. Str. 132.

⁴ Glazbeni knjižničari često upotrebljavaju termin glazbena građa u kontekstu ukupne glazbene građe u knjižnicama. Iako postoji razlika, zbog jasnoće, u daljnjem će se tekstu navoditi termin glazbena građa.

u užem smislu riječi o kojoj je riječ u ovom tekstu – notiranu glazbu⁵ i zvučne glazbene zapise s imanentnim glazbenim elementima te na glazbenu građu u širem smislu riječi, tj. na tekstove o glazbi.⁶

Notirana glazba javlja se u obliku rukopisa ili tiskanih notnih izdanja, u kojima je glazba grafički (vizualno) zabilježena posebnim sustavom znakova, odnosno glazbenom notacijom⁷ koja je prevladala u glazbenoj povijesti.⁸ Najranijim primjerima notnih glazbenih kodova možemo smatrati neume, odnosno neumatske zapise srednjeg vijeka koji su „kodirali“, odnosno označivali napjeve gregorijanskog koralala. Prvi pokušaji kodiranja nisu bili precizni jer su neume predstavljale samo približno bilježenje koralne melodije. Razvitak današnje glazbene notacije napredovao je od koralne kvadratne notacije, adijastematske, dijastematske i menzuralne notacije, instrumentalnih tabulatura pa sve do preciznog suvremenog notnog pisma koji je mogao zabilježiti sve detalje glazbenog sadržaja (ritam, metar, ključ, tonalitet, dinamika, agogika i sl.).⁹ Upravo u standardiziranoj glazbenoj notaciji, odnosno u „opće poznatom sustavu grafičke komunikacije“ može se tražiti jedan od najvažnijih

⁵ Termin notirana glazba uveden je za notne zapise glazbe i prema objedinjenom izdanju ISBD-a znači „glazbena jedinica građe u čitljivom obliku, proizvedena tiskanjem, fotokopiranjem, ofsetnim tiskom, digitalizacijom itd. Jedinice građe notirane glazbe uključuju glazbu namijenjenu izvedbi, poučavanju, izučavanju, vježbanju, kao i faksimilna izdanja rukopisa glazbenih djela“. *Usp.* ISBD : međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014. Str. 312.

⁶ To ponajprije uključuje knjige i časopise o glazbi, koncertne i kazališne programe, dokumente, fotografije. Ta je građa najčešće u sastavu glazbenih ostavština i vrlo je važna za svako muzikološko (znanstveno) istraživanje teme.

⁷ Iako se glazbeni kodovi često promatraju sa stajališta digitalne domene, u povijesti glazbe kodiranje glazbe prisutno je već stoljećima. Kodovi, u povijesno određenom obliku, označivali su glazbu već u počecima i pokušajima da se glazbena melodija zabilježi i zapiše. *Usp.* Selfridge-Field, Eleanor. Preface. // *Beyond MIDI : the handbook of musical codes* / edited by Eleanor Selfridge-Field. Cambridge, MA : The MIT Press, 1997. Str. 3.

⁸ Glazbu možemo zabilježiti i slovima i/ili brojkama, odnosno sustavom alfanumeričkih znakova. U antičkoj Grčkoj glazba se bilježila slovima alfabeta, u renesansi i baroku, pa i danas u pop, rock glazbi i posebno onoj za gitaru, glazba se zapisuje brojkama u glazbenom formatu koji se zove tabulatura/tablatura itd. Naposljetku, alfanumeričkim kodom zapisuje se glazba kako bi bila pretraživa u računalu (Plaine & Easie Code, DARMS itd.).

⁹ Partiture suvremene glazbe poprimaju oblik glazbenih grafika, uvode se posebni znakovi, a sve se češće koriste i verbalni znakovi za pojašnjenje izvedbe. O razvoju notacije *vidi*: Notacija. // *Muzička enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda*. Zagreb : JLZ, 1990. Sv. 2. Str. 692-695.

razloga očuvanosti zapisa glazbenih djela, a posljedično i mogućnosti opetovanih glazbenih izvedbi.¹⁰

U radu s notiranom glazbom glazbeni knjižničari susreću se s različitim glazbenim formatima (u suvremenoj notaciji) koji uključuju potpune partiture, vokalne partiture, sažete partiture, studijske ili minijature partiture, instrumentalne dionice, klavirske izvratke i slično. Ako uzmemo u obzir i starije varijante notacija, tu možemo ubrojiti i zapise u obliku tabulatura, šifriranu pratnju (*basso continuo*) te razne vrste neumatskih zapisa (ukoliko nisu u sastavu starijih crkvenih pjesmarica u kojima predstavljaju dodatak liturgijskom tekstu). Osim toga, danas se u digitalnom svijetu nalaze brojni primjeri notnih izvorno digitalnih zapisa, izrađenih u posebnim glazbenim programima.

Složenost glazbenih reprezentacija nastavlja se s izvođenom glazbom, pri čemu možemo svjedočiti razvoju tehnologije i mijenjanju načina objavljivanja, distribucije, ali i korištenja glazbe. Velik dio izvođene glazbe nalazi se na različitim medijima za pohranu zvučnih zapisa, koji su nekada u pravilu bili analogni, a danas su najrasprostranjeniji u digitalnom obliku. Stoga su nam danas u nasljeđe ostavljene brojne zvučne izvedbe u analognom obliku (kao na primjer gramofonska ploča, zvučna kaset, magnetofonska vrpca i dr.), ali i sve više glazbenih sadržaja u digitalnom obliku na nekom materijalnom nositelju (npr. CD, USB memorija) te onih udaljeno dostupnih (digitalni glazbeni servisi za *streaming* glazbe, kao npr. SoundCloud, iTunes i slično).

Temeljem navedenoga i aspekta funkcije knjižnice koja daje informaciju i omogućuje pristup knjižničnoj građi, „glazbeni bibliografski svemir“ u digitalnom okruženju pokazuje svu svoju složenost koja zahtijeva trud pri identifikaciji, opisu, pretraživanju i pronalaženju tražene glazbene građe.

2. Standardi za formalnu obradu glazbene građe

U nastojanjima identifikacije, opisa i pronalaženja građe knjižnice izrađuju bibliografske zapise za svoju građu te izrađuju kataloge. Specifičnosti glazbene građe uvjetuju primjenu više dokumenata za njen opis koje je važno ovdje navesti. Za obradu glazbene građe karakteristična je kombinacija primjene međunarodnih smjernica i standarda te nacionalnog pravilnika i uputa, koji proizlaze iz hrvatske kataložne prakse. Za obradu glazbene građe kao najvažnije treba izdvojiti *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga*

¹⁰ *Usp.* Selfridge-Field, Eleanor. Nav. dj. Str. 4.

Eve Verone te međunarodne standarde i smjernice za opis glazbene građe o kojima će biti nešto više riječi.¹¹

Godine 1961. Međunarodni savez knjižničarskih društava i ustanova (IFLA) u Parizu usvaja tzv. *Pariška pravila* kojima je cilj „ujednačiti bibliografski i kataložni opis i, njegovom standardizacijom, postaviti temelje za razvoj novih ili za preradbu postojećih kataložnih pravila“.¹² Već od 1969. počinju nastojanja IFLA-e za standardizaciju oblika i sadržaja bibliografskih opisa. Nakon objave izdanja standardnog opisa za monografske publikacije (*International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications* – ISBD(M)), objavljuju se specijalizirani ISBD-i za ostale vrste građe pa tako i glazbenu građu. Godine 1971. objavljuje se standard za neknižnu građu, koja uključuje zvučnu i audiovizualnu glazbenu građu, pod nazivom ISBD(NBM). Prerađeno izdanje objavljeno je 1987., dok Hrvatsko knjižničarsko društvo (HKD) objavljuje hrvatski prijevod 1993.¹³ Za notna izdanja standard ISBD(PM) objavljen je 1986., prerađeno izdanje 1991., dok je u prijevodu HKD-a objavljen 2005.¹⁴

Daljnji razvoj ISBD-a slijedio je preporuku Studijske grupe za razvoj ISBD-a za objedinjavanjem sedam specijaliziranih ISBD-a u jedno izdanje koje bi obuhvaćalo sve vrste građe.¹⁵ Objedinjeno izdanje ISBD-a, kojim je

¹¹ Verona, Eva. *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga*. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983-1986. Dio 1: Odrednice i redalice. 2. izmijenjeno izd. 1986. Dio 2: Kataložni opis. 1983. Hrvatsko knjižničarsko društvo objavljuje pretisak oba dijela *Pravilnika*, 2008-2009.

¹² *Usp.* Willer, Mirna. Načela katalogiziranja : od Pariških načela do načela međunarodnoga kataložnog pravilnika. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova = International Conference in Honour of the 100th Anniversary of Eva Verona's Birth, Zagreb, November 17-18, 2005 : proceedings / uredile, edited by Mirna Willer, Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007. Str. 83-84.

¹³ ISBD(NBM) : međunarodni standardni bibliografski opis neknižne građe / preporučila Komisija za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova ; [s engleskog prevela, hrvatske primjere odabra i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993.

¹⁴ Prvotno je bio zamišljen standard bez oznake, a tek kasnije mu se dodala oznaka za tiskane note (PM- printed music). *Vidi:* Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija : „Benja“, 1994. Str. 54.

¹⁵ Za pregled razvoja ISBD-a *vidi:* McGarry, Dorothy. Razvoj ujednačenoga međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova = International Conference in Honour of the 100th Anniversary of Eva Verona's Birth, Zagreb, November 17-18, 2005 : proceedings / uredile, edited by Mirna Willer, Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2007. Str. 67-74.

obuhvaćena i glazbena građa, pod nazivom *ISBD Consolidated*, objavljeno je 2011., dok je hrvatski prijevod objavljen 2014. i koristi se u obradi glazbene građe.¹⁶

U nastojanja standardizacije i sustavnosti formalne obrade glazbene građe aktivno su bili uključeni i glazbeni knjižničari okupljeni u Međunarodno udruženje glazbenih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara (poznatije pod akronimom IAML), čak i prije IFLA-inih nastojanja standardizacije. Još od 1957. pa sve do 1983. objavljeno je pet svezaka za katalogizaciju različitih vrsta glazbene građe pod nazivom *Code international de catalogage de la musique*.¹⁷ Ipak, usporedo s međunarodnim nastojanjima bibliografska središta izdavala su nacionalne pravilnike za katalogizaciju koja su ili uključivala glazbenu građu u pojedini pravilnik ili su bila namijenjena posebno glazbenoj građi.¹⁸

Usporedo s nastojanjima međunarodne knjižničarske zajednice, godine 1970. objavljen je drugi svezak *Pravilnika i priručnika za izradbu abecednih kataloga* Eve Verone za kataložni opis, današnji nacionalni pravilnik o katalogizaciji građe koji se primjenjuje u formalnom opisu glazbene građe (u daljnjem tekstu *Pravilnik*). Nastajao je u suradnji s međunarodnom knjižničarskom organizacijom uzimajući u obzir postojeće međunarodne standarde za bibliografski opis (ISBD).

3. Pravilnici i standardi u odnosu na obradu glazbene građe

Za početke obrade glazbene građe u hrvatskoj kataložnoj praksi vezana su takozvana *Pruska pravila* katalogizacije, prema kojima su se notna izdanja (tiskane muzikalije) opisivala na kataložnim listićima, koja su se primjenjivala do šezdesetih godina 20. stoljeća.¹⁹ Upravo tih godina mogu se vidjeti počeci

¹⁶ ISBD. Objedinjeno izd. Nav. dj.

¹⁷ *Code international de catalogage de la musique / Association internationale des bibliothèques musicales, Commission internationale du code de catalogage* (Paris). Frankfurt : C. F. Peters, 1957-[1983].

¹⁸ *Vidi* talijanski pravilnik za katalogizaciju glazbene građe objavljen 2012.: *Guida alla catalogazione in SBN musica : musica e libretti : a stampa registrazioni sonore, video e risorse elettroniche musicali* [citirano: 2015-07-20]. Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/opencms/export/sites/iccu/documenti/2012/Guida_alla_catalogazione_in_SBN_Musica.pdf ili *njemački* *Regeln für die alphabetische Katalogisierung von Ausgaben musikalischer Werke* [citirano: 2015-07-20]. Revidierte Ausg. 2003. Dostupno na: <http://d-nb.info/970364628/34>

¹⁹ *Usp.* Tadić, Katica. Nav. dj. Str. 54.

sustavne organizacije i formalne obrade zvučne glazbene građe. U kontekstu sustavnog prikupljanja i organiziranja zvučne građe Hrvatsko knjižničarsko društvo (tada Društvo bibliotekara Hrvatske) već je početkom šezdesetih godina 20. stoljeća iniciralo osnivanje diskoteka te 1961. osniva Komisiju za diskoteke pri navedenom društvu. Njihova inicijativa rezultira objavom *Priručnika za uređenje diskoteka* u kojem se opsežno obrađuje knjižnično poslovanje zvučnom građom u narodnim knjižnicama s uputama za katalogizaciju zvučne građe (u ono doba gramofonskih ploča).²⁰ Smjernice u knjižničnom poslovanju zvučnom građom u narodnim knjižnicama uključene su u dijelu publikacije koja se bavi glazbenim zbirkama u narodnim knjižnicama. Objavlivanjem *Pravilnika E. Verone* glazbena građa slijedi propise *Pravilnika*, iako ponegdje nedostatnog za opis specifičnosti glazbene građe.²¹ Iako se *Pravilnik* koristi pri formalnoj obradi glazbene građe, već u predgovoru *Pravilnika* možemo vidjeti odnos prema posebnim vrstama građe (uključujući i glazbenu): „Posebne vrste bibliotečne građe, kao što su (...) glazbeni tekstovi, (...) gramofonske ploče, (...) *Pravilnik* uzima u obzir samo ako ta građa ima uvjete da bude uključena u opći (glavni) abecedni katalog biblioteke. Na potrebe posebnih kataloga koji bi vodili računa o specifičnim karakteristikama tih vrsta bibliotečne građe, ovaj se *Pravilnik* ne obazire“.²² Također, promatrajući *Pravilnik* s vremenskim odmakom, jasno je da su njegove odredbe u nekim dijelovima nedostatne za formalni opis specifičnosti glazbene građe koja je, kako je već ranije navedeno, u posljednjih nekoliko desetljeća doživjela velik tehnološki iskorak u digitalni svijet. U praksi se *Pravilnik* nadopunjuje s odredbama međunarodnog standarda (ISBD-a) za odgovarajuću vrstu glazbene građe. Standard kao što je ISBD upotpunjuje formalnu obradu građe jer je od početaka specijaliziranih izdanja ISBD-a vođeno računa o specifičnostima tiskanih nota i zvučne glazbene građe.

Pri formalnoj obradi zvučne glazbene građe osim nezaobilaznog *Pravilnika* te standarda ISBD-a, glazbenim knjižničarima mogu biti od pomoći *Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim*

²⁰ Canić, Lela; Aleksandar Stipčević; Janko Živković. Priručnik za uređenje diskoteka. Zagreb : Savez ustanova i organizacija za širenje knjige SRH, 1964.

²¹ Pri izradi odrednica i redalica, kao dijela kataložnog zapisa za glazbenu građu, u pravilu se koristi prvi dio *Pravilnika*, *vidi*: Verona, Eva. *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga*. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983-1986. Dio 1: Odrednice i redalice. 2. izmijenjeno izd. 1986.

²² Isto, str. 9.

ustanovama, dokument koji je objavila IFLA, koji upozorava na takvu vrstu građe kao dijela kulturnog nasljeđa te daje osnovne definicije i preporuke za njenu nabavu, obradu, pristup te zaštitu bez obzira na vrstu knjižnice.²³ U razumijevanju konteksta nabave, dokumentacije, pristupa, zaštite te očuvanja zvučne i audiovizualne građe od koristi mogu biti i pravila koja je objavilo Međunarodno društvo zvučnih arhiva (IASA) pod nazivom *IASA Cataloguing Rules*.²⁴ U tom dokumentu međunarodni tim stručnjaka objedinio je i uskladio više standarda i smjernica s primarnim ciljem razmjene informacija te uspostave međunarodne suradnje audiovizualnih arhiva u svim područjima djelovanja.²⁵

Ovdje bi trebalo skrenuti pažnju i na glazbene rukopise koji nisu obuhvaćeni standardima ISBD-a za glazbenu građu, a važan su izvor glazbenih informacija. Notni rukopisi (autografi ili prijepisi) uvijek su specifični i jedinstveni u svojoj provenijenciji te njihov opis zahtijeva pažljiv i drugačiji pristup od objavljene građe. Glazbeni knjižničari u okviru IAML-a objavili su preporuke za katalogizaciju glazbene građe,²⁶ a u četvrtom svesku i preporuke za katalogizaciju glazbenih rukopisa, koje su objavljene još 1975.²⁷ Također, zbog jednoznačne identifikacije i razvoja strojno čitljivih formata za katalogizaciju IAML primjenjuje i održava sustav kodiranja glazbenih incipita za glazbene rukopise kompatibilan s formatima za katalogizaciju.²⁸ Usporedo s tim, preporuke za katalogizaciju dao je i RISM (Répertoire International des Sources Musicales), međunarodna, stručna i neprofitna organizacija čiji je cilj sustavno popisivanje i vrednovanje glazbenih izvora – rukopisnih nota i libreta te starijih glazbenih tiskovina.

²³ Royan, Bruce. Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

²⁴ The IASA cataloguing rules [citirano: 2015-07-21]. Dostupno na: <http://www.iasa-web.org/>

²⁵ Izdanje koristi terminologiju i definicije iz modela FRBR, a temelj dokumenta je harmonizacija kataložnog pravilnika AACR2-a te IFLA-inog izdanja standarda za opis neknjižne građe ISBD(NBM)-a.

²⁶ Code international de catalogage de la musique. Nav. dj.

²⁷ Gollner, Marie Loïse. Rules for cataloging music manuscripts. Frankfurt : C. F. Peters, 1975.

²⁸ Upotrebljava se *Plaine & Easie Code*, kôd koji podržava IAML i koji se koristi za kodiranje glazbenih incipita. Formaliziran je i implementiran u razne formate strojne katalogizacije (UNIMARC polje 136, MARC21 polje 789).

4. ISBD i glazbena građa

Pojavom objedinjenog izdanja ISBD-a, na što i naziv upućuje, objedinjeno je sedam specijaliziranih izdanja pa tako i onih koji se odnose na tiskane note i zvučnu glazbenu građu. Stoga se u obradi glazbene građe počelo koristiti novo, objedinjeno izdanje koje je donijelo neke promjene u odnosu na prethodna specijalizirana izdanja ISBD-a primjenjivih na glazbenu građu. Iako ima promjena, objedinjeno izdanje ne razlikuje se bitno od dvaju specijaliziranih ISBD-a za glazbenu građu te ovdje treba navesti neke od njih. Novost je uvođenje skupine 0 u koju se unose podaci o obliku i obilježju sadržaja te vrsti medija. Prema objedinjenom izdanju tiskane note opisivale bi se kao *Glazba (notirana ; taktalna) : neposredovana*, a zvučne snimke kao *Glazba (izvedbena) : audio*. Jedna od novina su i izvori podataka – za notiranu glazbu osnova postaje cijela jedinica građe, s kriterijima izvora podataka s prednošću. Treba također voditi računa oko primjene i značenja skupine 3.2 Podatak o glazbenom formatu, koji je specifičan za notiranu glazbu. Tu se treba osvrnuti na nedoumicu koju je izazvao engleski naziv skupine 3.2 *Music format statement*. Podatak jasno naznačuje da se radi o glazbenom formatu (izdanja) notirane glazbe i treba ga jasno odijeliti od (glazbenog) oblika koji u glazbenoj terminologiji ima sasvim drugačije značenje. Također, skupina 5 Materijalni opis, 5.1 Opseg, 5.1.2 Posebna oznaka građe donosi novost za notiranu glazbu i to da se, po izboru, za „pojedine vrste notirane glazbe u jednom svesku, broj fizičkih jedinica može izostaviti“.²⁹ Iako na prvi pogled neuobičajeno, glazbenicima i glazbenim knjižničarima jasno je da se tu radi o jednosveščanim izdanjima za solo instrument ili pjesmaricama, kada nikako ne možemo primijeniti posebnu oznaku građe *partitura*, nego je primjerenije navesti paginaciju.³⁰

U kontekstu zvučne glazbene građe, može se zaključiti da objedinjeno izdanje većinom slijedi odredbe prethodnog izdanja ISBD-a za zvučnu građu. Pritom, povećanje digitalnih zvučnih sadržaja i digitalnih zvučnih datoteka različitih formata uvjetovalo je i određene promjene za opis zvučne građe. To je vidljivo u novim oznakama opsega građe (5.1 Opseg, 5.1.2 Posebna oznaka građe), gdje se sada digitalnu zvučnu datoteku može opisati kao *streaming zvučna datoteka*, a zvučni CD umjesto do sada propisanog *1 zvučni zapis (CD) (60 min)* kao *1 CD (60 min)*. Također, u skupini 5, za zvučne snimke broj

²⁹ ISBD. Objedinjeno izd. Nav. dj. Str. 179.

³⁰ O odnosu uporabe termina *partitura* s obzirom na novi standard kao što je npr. RDA, bit će riječi kasnije u tekstu.

zvučnih kanala (mono, stereo) navodi se kao kratica, ali bez točke, kako je do sada bilo u ISBD(NBM)-u.

Primjeri za opis zvučnog CD-a:

ISBD(NBM)

. – 1 zvučni zapis (CD) (60 min) : stereo. ; 12 cm

Objedinjeni ISBD

. – 1 CD (60 min) : stereo ; 12 cm

Kako je već navedeno, obuhvat ISBD-a je opis objavljene građe s namjenom za „univerzalnu i brzu dostupnost, u međunarodno prihvatljivom obliku, osnovnih bibliografskih podataka za svu *objavljenu građu* u svim zemljama“. ³¹ U preliminarnim skicama za objavu objedinjenog izdanja nedostatak su uočili glazbeni knjižničari okupljeni u IAML-u te dali komentare s prijedlozima za uvrštavanje pojedinih odredbi za glazbene rukopise u objedinjeno izdanje ISBD-a. Najviše se pažnje posvetilo komentarima i prijedlozima za skupinu 4 Izdavanje, proizvodnja, raspačavanje itd. u ISBD-u, gdje bi se za glazbene rukopise navodili podaci o prepisivaču, mjestu nastanka – skriptoriju ili informacija o tome je li rukopis autograf ili prijepis. Također, tu bi se unosio podatak o bilo kojem entitetu zaduženom za raspačavanje izvora. Iako je većina skupina ISBD-a primjenjiva i na glazbene rukopise, komentari glazbenih knjižničara nisu se uvažili te u objedinjenom izdanju ISBD-a ne postoji niti jedna odredba koja bi se izričito odnosila na formalnu obradu glazbenih rukopisa.

5. Prema novim modelima i standardima katalogizacije (glazbene) građe

Od početaka standardizacije uloge knjižničnog kataloga i nastojanja ujednačavanja kataložnih opisa, promijenio se kontekst primjene i metoda obrade građe u svjetlu razvoja informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Kako iznosi M. Willer, napredak je utjecao na „razvoj novih oblika nositelja i raspačavatelja informacija, te na metode što se upotrebljavaju u organizaciji informacija kako bi se razvile usluge za korisnike koji imaju na raspolaganju drukčija tehnološka rješenja u pristupu i korištenju tih informacija“. ³² Stvaraju se novi modeli bibliografske organizacije informacija s pratećim dokumentima

³¹ ISBD. Objedinjeno izd. Nav. dj. Str. XV.

³² Willer, Mirna. Nav. dj. Str. 84.

i smjernicama međunarodne knjižničarske zajednice, od kojih je potrebno posebno istaknuti dokument *Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa*, poznatiji pod nazivom FRBR, IFLA-inu studiju koja je paradigmatički promijenila svijest o shvaćanju bibliografske kontrole, te standard RDA, novi pravilnik za katalogizaciju u zemljama engleskoga govornog područja, koji se oslanja na FRBR.³³ Kako se navodi u uvodu *Studije* FRBR-a, glavne smjernice nastanka vodile su se zamislima o potrebama smanjivanja troškova katalogizacije, ali ujedno shvaćajući „važnost udovoljavanja potrebama korisnika i učinkovitijeg pristupa širokom rasponu potreba u odnosu na različite vrste građe i različiti kontekst unutar kojeg se koriste bibliografski zapisi“.³⁴ Dva primarna cilja *Studije* bila su stvaranje „jasno definirane i strukturirane okvirne sheme za povezivanje podataka zabilježenih u bibliografskim zapisima s potrebama korisnika tih zapisa“, a drugi stvaranje preporuke za osnovnu razinu funkcionalnosti zapisa nacionalnih bibliografskih središta.³⁵ Konceptualni model FRBR zaživio je u praksi te su ga mnoga bibliografska središta uzela u obzir radeći na nacionalnim kataložnim pravilnicima. Glazbenoj građi i njenom „glazbenom bibliografskom svemiru“, kako ga naziva S. Velucci, novi model konceptualno odgovara jer, kao što dobro znaju glazbeni knjižničari, glazba je vrlo složeno bibliografsko područje, a glazbeno djelo stavljeno u središte vrlo je dobro ishodište, ne samo za one koji se bave glazbenom katalogizacijom nego i za korisnike glazbene građe. Iako je ISBD usmjeren najviše na bibliografsku kontrolu objavljene građe, FRBR ide dalje od toga te u središte stavlja glazbeno djelo kao prepoznatljivi intelektualni sadržaj koji u bibliografskom svijetu sadrži višestruke glazbene formate zapisa, različite izvedbe, obrade za druge izvodilačke sastave i instrumentacije djela te preradbe.

Oslanjajući se na konceptualne modele FRBR, FRAD i FRSAD, godine 2010. objavljen je novi standard, odnosno pravilnik za katalogizaciju građe pod nazivom *Resource Description and Access* (RDA), koji postaje nacionalni kataložni pravilnik anglo-američke kataložne zajednice. Kako je na jednoj od IAML-ovih skupština istaknula Geraldine Ostrove, predstavnica glazbenih knjižničara iz američke Kongresne knjižnice, usvajanjem standarda RDA kao vrijedećeg nacionalnog kataložnog pravilnika, katalogizacija glazbe kre-

³³ Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa : završni izvještaj / IFLA-ina Studijska skupina za uvjete za funkcionalnost bibliografskih zapisa ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela Tinka Katić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

³⁴ Isto, str. 7.

³⁵ Isto, str. 11.

će se u novom smjeru. S ciljem implementacije RDA-a na glazbenu građu, od 2012. godine unutar američkog Udruženja glazbenih knjižničara (Music Library Association) postoji i djeluje radna skupina (Music Implementation Task Force, Bibliographic Control Committee). Iste godine počinju objavljivati smjernice/najbolju praksu za katalogizaciju glazbene građe s obzirom na strojno čitljivi format MARC 21 kojem su bile potrebne preinake s obzirom na novi standard RDA.³⁶

Standard RDA donosi neke promjene u katalogizaciji glazbene građe u odnosu na spomenute međunarodne standarde i pravilnik za katalogizaciju, od kojih će se ovdje navesti samo neke. Promjene su vidljive u izostavljanju opće oznake građe (*general material designation*). Umjesto toga, RDA tehničke i fizičke karakteristike građe opisuje s tri odvojena elementa podataka – vrsta sadržaja (*content type*), vrsta medija (*media type*) te vrsta nositelja sadržaja (*carrier type*). Za glazbenu građu kao vrsta sadržaja unose se pojmovi notirana glazba (*notated music*), izvedbena glazba (*performed music*) i taktilna notirana glazba (*tactile notated music*). Za vrstu medija odgovarajuće oznake bile bi ili zvučna (*audio*) ili neposredovana (*unmediated*), za npr. tiskane note. Za notnu građu podaci o vrsti nositelja sadržaja unose se kao listovi (*sheet*) ili svezak (*volume*), dok za zvučnu građu ovisno o fizičkom nositelju glazbenog sadržaja (na primjer, za kompaktni disk i gramofonsku ploču) u polje fizičkog (materijalnog) opisa u formatu MARC 21 unosio bi se isti podatak *audio disc*, s različitim elementima opisa zvuka za gramofonsku ploču i kompaktni disk.³⁷

Primjeri:

[gramofonska ploča, 33 o/min]
 300 1 \$a audio disc ; \$c 12 in. [or 30 cm]
 337 audio \$2 rdamedia
 338 audio disc \$2 rdacarrier
 344 analog \$c 33 1/3 rpm \$g stereo \$2 rda

³⁶ Best practices for music cataloguing using RDA and MARC21 [citirano: 2016-02-08]. Version 1.1, 17 February 2015. Dostupno na: http://bcc.musiclibraryassoc.org/BCC-Historical/BCC2015/RDA_Best_Practices_for_Music_Cataloging_v1.1-150217.pdf ; Supplements to best practices for music cataloguing using RDA and MARC21 [citirano: 2016-02-08]. Version 1.3, 13 October 2015. Dostupno na: http://bcc.musiclibraryassoc.org/BCC-Historical/BCC2015/Suppl_RDA_Best_Practices_Music_Cataloging_v1.1-150115.pdf

³⁷ Budući da je trebalo i strojno čitljivi format prilagoditi novom pravilniku, implementirana su i tri nova polja u formatu MARC 21: 336, 337 i 338. *Usp.* Best practices for music cataloguing using RDA and MARC21. Nav. dj.

[kompaktni disk]

300 1 audio disc ; \$c 4 3/4 in. [or 12 cm]

337 audio \$2 rdamedia

338 audio disc \$2 rdacarrier

344 digital \$g stereo \$2 rda

347 audio file \$b CD audio \$2 rda

[partitura s dionicom]

300 1 score (ix, 122 pages) + 1 part (25 pages) ; \$c 31 cm

336 notated music \$2 rdacontent

337 unmediated \$2 rdamedia

338 volume \$2 rdacarrier

[partitura s dionicama i popratnim zvučnim zapisom na CD-u]

300 1 score (28 pages) ; \$c 31 cm

300 4 parts ; \$c 31 cm

300 1 audio disc ; \$c 4 3/4 in.

336 notated music \$2 rdacontent \$3 score and parts

336 performed music \$2 rdacontent \$3 audio disc

337 unmediated \$2 rdamedia \$3 score and parts

337 audio \$2 rdamedia \$3 audio disc

338 volume \$2 rdacarrier \$3 score and parts

338 audio disc \$2 rdacarrier \$3 audio disc

344 digital \$g stereo \$2 rda \$3 audio disc

347 audio file \$b CD audio \$2 rda \$3 audio disc

Određene promjene u opisu glazbene građe mogu se vidjeti pri određivanju izdanja notirane glazbe kada se u elemente izdanja unosi podatak koji se prema ISBD-u unosi u skupinu 3.2 Podatak o glazbenom formatu. Tako bi se prema propisima RDA-a podaci koji se odnose na glazbeni format, kao npr. *potpuna partitura* ili *klavirski izvadak*, unosili kao podatak o izdanju, a ne glazbenom formatu.³⁸ Također, podatak o određenom opsegu glasa (npr. *duboki glas* ili *bariton* ili *tenor*) koji nije gramatički povezan s naslovom unosi bi se kao podatak o izdanju.³⁹ Poseban propis odnosi se na vokalne i zbarske partiture čiji se podaci o aranžmanu, transpoziciji i sl. (koje RDA

³⁸ RDA toolkit. Designation of edition, 2.5.2.1 Scope, VII [citirano: 2015-07-25]. Dostupno na: <http://access.rdatoolkit.org> .

³⁹ *Usp.* Best practices for music cataloguing using RDA and MARC21. Nav. dj.

tretira kao izraze) ne unose kao izdanje, nego se trebaju navoditi u podacima o odgovornosti.⁴⁰ U materijalnom opisu izostavljaju se kratice pa bi se opseg partiture od 200 stranica navodio kao: *1 score (200 pages)*. Iako se dosta kratica razrješava (slučaj s kraticama za vrste kodova autorstva), to nije slučaj s kraticama za identifikaciju glazbenog djela te u opisu ostaju kratice za *opus (op.)* i *broj (no.)*.⁴¹ Zanimljivo je da se za sva notna izdanja za solo instrument bez pratnje u materijalnom opisu opisuju kao partitura (*score*), što je suprotno implikaciji partiture kao zapisu koji sadrži sve dionice nekog sastava poredane po određenim pravilima struke (svi glasovi koji istodobno zvuče zapisani su okomito jedan ispod drugoga). Također, to je u suprotnosti s definicijom partiture u objedinjenom izdanju ISBD-a gdje se nalazi podatak da se djelo za jedan instrument ili jedan glas ne može prikazati partitуром.⁴² Razloge tomu treba tražiti u zahtjevu Američke zajednice glazbenih knjižnica (Music Library Association – MLA) i njihovom očitovanju i zahtjevu prema novom standardu RDA-u da se proširi definicija partiture i da se sva glazbena građa (osim glazbenih dionica) jednoznačno odredi u posebnoj oznaci građe kao *score* (partitura).⁴³ Kao obrazloženje tomu navodi se pojednostavljenje kataložnih pravila prelaskom na RDA te olakšavanje korisnicima snalaženje u katalogu.⁴⁴ Ako to usporedimo s objedinjenim izdanjem ISBD-a možemo vidjeti da standard ostaje pri pravilu da se broj fizičkih jedinica za pojedine vrste notirane glazbe može izostaviti.

Kao poveznicu s modelom FRBR-a u standardu RDA može se iščitati poglavlje koje se bavi identifikacijom djela i izraza (*Identifying works and expressions*), a posebno se unutar poglavlja navode upute za bilježenje na-

⁴⁰ Isto.

⁴¹ Pri katalogizaciji prema RDA-u u formatu MARC 21 ukidaju se kratice za kodove vrste autorstva pa bi se pri unošenju kodova umjesto *cmp* za skladatelja navodio *composer*, zatim za izvođača *prf* – *performer*, za dirigenta *cnd* – *conductor*, za instrumentalista *itr* – *instrumentalist*, glazbenika *mus* – *musician* i slično. Uvedeni su i novi kodovi za vrstu autorstva kod glazbene građe – *kôd* za pjevača (*singer*) te je kod *kôda* za aranžera uvedena mogućnost stavljanja *kôda* za aranžera glazbe (*arranger of music*). *Usp.* MARC code list for relators [citirano: 2015-07-25]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/relators/relaterm.html>

⁴² Za definiciju partiture *usp.* ISBD. Objedinjeno izd. Nav. dj. Str. 313.

⁴³ Do objave RDA-a, anglo-američka kataložna praksa (AACR, AACR2) razlikovala je notiranu glazbu u formatu partiture i onu koja nije partitura – dakle djela za solo instrument bez pratnje. Opseg notirane glazbe, odnosno posebna oznaka građe u kataložnim zapisima unosio se kao *p./leaves of music* (str./listova).

⁴⁴ Ovo proširenje ide u prilog širem krugu korisnika koji nemaju glazbeno obrazovanje i (ili) vještine čitanja notirane glazbe. Za pretpostaviti je da korisnik/glazbenik djelo za solo instrument neće smatrati partitуром.

slova s prednošću ili varijantnih naslova i ostalih atributa za identificiranje glazbenih djela. Prema modelu FRBR-a, RDA omogućuje povezivanje glazbenog djela s njegovim izrazima jer se izrađuju posebni zapisi za parodije ili varijacije (i sl.) temeljene na drugom djelu. Također, omogućena je izrada pristupnica s prednošću (*preferred access points*) kao jedinstvenih naslova na razini izraza glazbenih djela. Za djela s generičkim ili djela s razlikovnim naslovima dodaju se dodaci za razlikovanje pristupnica za djelo (kao npr. izvodički sastav). Iako nisu dio deskriptivne katalogizacije, promjene su uočene i u jedinstvenom stvarnom naslovu čije bi se pristupnice, kod publikacija koje sadrže više skladbi, izrađivale za svaki naslov posebno.⁴⁵ Za djelo s više od tri autora (skladatelja) unose se pristupnice za sve autore, što bi za glazbena djela, osobito zvučne snimke koje često karakterizira višestruko autorstvo, bilo od velike pomoći korisnicima.⁴⁶

Iz primjera katalogizacije glazbene građe prema standardu RDA vidljivo je da će glazbenim katalogizatorima biti potrebno uložiti dodatan trud pri opisivaju glazbene građe koji će u konačnici proizvesti kvalitetnije zapise, a s korisničkog aspekta olakšati pretraživanje i pronalaženje relevantne glazbene građe. U skladu s tim, potrebna je odgovarajuća podrška u vidu suvremenih sustava koji se danas temelje na semantičkom *webu*, međusobnoj interakciji i komunikaciji.

Aktivnosti povezane s katalogizacijom i analizom te mogućom primjenom RDA odvijaju se u Europi putem skupine EURIG, osnovane 2011.⁴⁷ Broj članova/ustanova koji djeluju unutar skupine daje naznake o zainteresiranosti europske knjižničarske zajednice za novim standardom. Iako je, kako se može vidjeti iz literature, standard RDA namijenjen „ujedinjavanju“ kataložne prakse, postavlja se pitanje hoće li to uistinu biti tako.⁴⁸ Polazeći od pretpostavke o postojanju „europske glazbene katalogizacije“ A. Cato istražuje europske kataložne prakse navodeći da ne postoji jedinstveni način katalogizacije

⁴⁵ RDA toolkit. Nav. dj.

⁴⁶ *Vidi* Henry, Stephen. RDA and music reference services : what to expect and what to do next. // *Fontes artis musicae* 59, 3(2012), 262-269.

⁴⁷ EURIG je akronim za Europe RDA Interest Group. *Usp.* EURIG [citirano: 2015-07-28]. Dostupno na: <http://www.slaante.org.uk/eurig/>

⁴⁸ U Europi je RDA prihvatila Britanska knjižnica (The British Library), a od europskih nacionalnih knjižnica za implementaciju se pripremaju Njemačka, Nizozemska, Finska, Irska i Škotska.

u Europi.⁴⁹ Iako razlike nisu velike te je vidljiva povezanost sa standardima ISBD-a, jedan od razloga postojećih heterogenosti treba tražiti i u brojnim jezičnim razlikama te različitim kataložnim tradicijama koje su pojedine zemlje slijedile.

Umjesto zaključka

S obzirom na razvoj digitalnog okruženja te zahtjeva koje ono nosi i hrvatska knjižničarska praksa zahtijevala je osuvremenjivanje nacionalnog kataložnog pravilnika čije odredbe nisu bile odgovarajuće za opis novih vrsta građe. U istraživanju smjernica kataložne prakse i postojećih teorija A. Barbarić zaključuje da će „sljedećih nekoliko godina u razvoju kataložne teorije i prakse uvelike obilježiti kolebanja između zadržavanja postojećih standarda obrade knjižnične građe i uvođenja novih“.⁵⁰ Na tragu tih razmišljanja, zajednica arhiva, knjižnica i muzeja te sveučilišta 2014. pokreće projekt izrade novoga nacionalnog kataložnog pravilnika čiji je cilj „usklađenost pravila temeljenih na nacionalnoj kataložnoj tradiciji s konceptualnim modelima, međunarodnim kataložnim načelima i standardima“.⁵¹

U okviru navedenoga projekta, Komisija za katalogizaciju Hrvatskog knjižničarskog društva pokrenula je osnivanje Radne grupe za kataložni opis te analizu elemenata *Pravilnika* s objedinjenim izdanjem ISBD-a radi njihova usklađivanja. U rad su uključeni i komentari za glazbenu građu, glazbene tiskovine te zvučnu i audiovizualnu glazbenu građu. Trogodišnji projekt podijeljen je u tri faze, a njegovim završetkom 2016. Hrvatska bi trebala imati novi nacionalni pravilnik koji će odgovarati zahtjevima suvremene AKM zajednice.

Standardiziranost kataložne prakse u Hrvatskoj (pa tako i formalne obrade glazbene građe) vidljiva je od samih početaka usustavljenja procesa

⁴⁹ Anders Cato glazbeni je knjižničar, aktivan pri Komisiji za katalogizaciju u IAML-u. *Vidi*: Cato, Anders. Music cataloguing in Europe and RDA. // *Fontes artis musicae* 59, 3(2012), 271.

⁵⁰ Barbarić, Ana. *Zadaci suvremenoga knjižničnog kataloga* : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2009. Str. 340.

⁵¹ Hodak, Vesna. Projekt Nacionalni pravilnik za katalogizaciju : izrada, objavljivanje i održavanje [citirano: 2015-07-25]. // *Novosti* 64 (2014). Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/1024>

katalogizacije kroz uporabu nacionalnog kataložnog pravilnika te primjenu relevantnih standarda i dokumenata krovnog međunarodnog knjižničarskog udruženja. Pojavom i razvojem digitalnog okruženja, pred glazbene knjižničare postavili su se novi zahtjevi. Osim specifičnosti kojima je obilježena glazbena građa, suočeni su s mnoštvom novih formata te načina objave i distribucije glazbe, a ujedno i s ciljem organizacije informacija na učinkovit i uporabljiv način. Pokazuje se da novi konceptualni modeli organizacije koji su se pojavili prije desetak godina uglavnom odgovaraju bibliografskoj složenosti glazbene građe. Prema novom konceptualnom modelu glazbeno djelo stavljeno u središte, kao prepoznatljivi intelektualni sadržaj koji u bibliografskom svijetu sadrži višestruke glazbene formate, različite izvedbe, obrade za druge sastave, instrumentacije i preradbe, predstavlja dobro ishodište, ne samo za one koji se bave formalnom obradom glazbene građe, nego i za korisnike glazbene građe.

Iako temeljen na modelu FRBR-a te u svojim postavkama teži funkcionalnosti i povezivanju podataka, postavlja se pitanje u kojoj će mjeri RDA prihvatiti i zemlje izvan anglosaksonskoga govornog područja. Katalogizacija glazbene građe u europskim zemljama temelji se na pojedinim nacionalnim kataložnim pravilnicima koji su u velikoj mjeri uvjetovani i jezičnim razlikama te pojedinim tradicijama kataložne prakse te je pitanje mogu li u potpunosti prihvatiti RDA kao odgovarajuće rješenje za novi standard formalne obrade. Gledajući s aspekta formalne obrade, iako teži standardiziranosti i interoperabilnosti, u pojedinim dijelovima RDA donosi propise koji nisu zastupljeni u katalogizaciji glazbene građe ni u standardu ISBD ni u nacionalnom kataložnom pravilniku. Polazeći od *Pravilnika* kao temelja te njegovim izmjenama, uz uvažavanje međunarodnih standarda za opis glazbene građe i elemenata novih konceptualnih modela koji odgovaraju korpusu glazbene građe, bit će moguće opisati i zabilježiti njene specifičnosti koje je donijelo digitalno okruženje. U današnjem vremenu semantičkog *weba*, povezanih podataka i ontologija to se može smatrati imperativom.

LITERATURA

Barbarić, Ana. Zadaci suvremenoga knjižničnog kataloga : doktorski rad. Zagreb : Filozofski fakultet, 2009.

Best practices for music cataloguing using RDA and MARC21 [citirano: 2016-02-08]. Version 1.1, 17 February 2015. Dostupno na: http://bcc.musiclibraryassoc.org/BCC-Historical/BCC2015/RDA_Best_Practices_for_Music_Cataloging_v1.1-150217.pdf

Canić, Lela; Aleksandar Stipčević; Janko Živković. Priručnik za uređenje diskoteka. Zagreb : Savez ustanova i organizacija za širenje knjige SRH, 1964.

Cato, Anders. Music cataloguing in Europe and RDA. // *Fontes artis musicae* 59, 3(2012), 270-285.

Europe RDA Interest Group (EURIG) [citirano: 2015-07-28]. Dostupno na: <http://www.slaante.org.uk/eurig/>

Gollner, Marie Loïse. Rules for cataloging music manuscripts. Frankfurt : C. F. Peters, 1975.

Guida alla catalogazione in SBN musica : musica e libretti : a stampa registrazioni sonore, video e risorse elettroniche musicali [citirano: 2015-07-20]. Dostupno na: http://www.iccu.sbn.it/opencms/export/sites/iccu/documenti/2012/Guida_alla_catalogazione_in_SBN_Musica.pdf

Henry, Stephen. RDA and music reference services : what to expect and what to do next. // *Fontes artis musicae* 59, 3(2012), 257-269.

Hodak, Vesna. Projekt Nacionalni pravilnik za katalogizaciju : izrada, objavljivanje i održavanje [citirano: 2015-07-25]. // *Novosti* 64 (2014). Dostupno na: <http://www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/1024>

The IASA cataloguing rules [citirano: 2015-07-21]. Dostupno na: <http://www.iasa-web.org/>

ISBD : međunarodni standardni bibliografski opis / preporučila Skupina za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela i predgovor napisala Ana Barbarić]. Objedinjeno izd. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2014.

ISBD(NBM) : međunarodni standardni bibliografski opis neknjižne građe / preporučila Komisija za pregled ISBD-a ; odobrio Stalni odbor Sekcije za katalogizaciju Međunarodne federacije bibliotekarskih društava i ustanova ; [s engleskog prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Vedrana Juričić]. Prerađeno izd. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1993.

ISBD(PM) : međunarodni standardni bibliografski opis tiskanih muzikalija / preporučila Projektna grupa za ISBD(PM) Međunarodne udruge glazbenih knjižnica, arhiva i dokumentacijskih centara (IAML) ; odobrili stalni odbori sekcija za katalogizaciju i informacijsku tehnologiju ; [s engleskog prevela, hrvatske primjere odabrala i izradila Đurđica Brezak-Lugarić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.

Juričić, Vedrana. Jedinstveni stvarni naslov za glazbene publikacije. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 32, 1/4(1989), 1-30.

Juričić, Vedrana; Sanja Vukasović-Rogač. Glazbene zbirke u narodnim knjižnicama. Rijeka : „Benja“, 1998.

Kuntarić, Marija. Notacija. // Muzička enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda. Zagreb : JLZ, 1990. Sv. 2. Str. 692-695.

MARC code list for relators [citirano: 2015-07-25]. Dostupno na: <https://www.loc.gov/marc/relators/relaterm.html>

McGarry, Dorothy. Razvoj ujednačenoga međunarodnoga standardnoga bibliografskog opisa. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova = International Conference in Honour of the 100th Anniversary of Eva Verona's Birth, Zagreb, November 17-18, 2005 : proceedings / uredile, edited by Mirna Willer, Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007. Str. 67-74.

RDA toolkit [citirano: 2015-07-25]. Dostupno na: <http://www.rdatoolkit.org/>

Regeln für die alphabetische Katalogisierung von Ausgaben musikalischer Werke [citirano: 2015-07-20]. Revidierte Ausg. 2003. Dostupno na: <http://d-nb.info/970364628/34>

Royan, Bruce. Smjernice za audiovizualnu i multimedijску građu u knjižnicama i drugim ustanovama. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2005.

Selfridge-Field, Eleanor. Preface. // Beyond MIDI : the handbook of musical codes / edited by Eleanor Selfridge-Field. Cambridge, MA : The MIT Press, 1997. Str. XV-XVIII.

Supičić, Ivo. Muzička materija i forma. // *Arti musices* 2(1971), 5-15.

Supplements to best practices for music cataloging using RDA and MARC21 [citirano: 2016-02-08]. Version 1.3, 13 October 2015. Dostupno na: http://bcc.musiclibraryassoc.org/BCC-Historical/BCC2015/Suppl_RDA_Best_Practices_Music_Cataloging_v1.1-150115.pdf

Šušnjar, Andrea; Sanja Vukasović-Rogač. Obrada audiovizualne građe glazbenog sadržaja u knjižnicama grada Zagreba. // *Knjižnice u procjepu : stručna obrada neknjižne građe : zbornik radova*. Sisak : Knjižničarsko društvo Sisačko-moslavačke županije, 2014. Str. 57-71.

Tadić, Katica. Rad u knjižnici. Opatija : „Benja“, 1994.

Uvjeti za funkcionalnost autoriziranih podataka : konceptualni model : završni izvještaj, prosinac 2008. / uredila Glenn E. Pattan, IFLA-ina Radna skupina za Uvjete za funkcionalnost i obročavanje autoriziranih zapisa (FRANAR) ; odobrili stalni odbori IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju i Sekcije za klasifikaciju i indeksiranje, ožujak 2009. ; [s engleskog preveo Tomica Vrbanc]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Uvjeti za funkcionalnost bibliografskih zapisa : završni izvještaj / IFLA-ina Studijska skupina za uvjete za funkcionalnost bibliografskih zapisa ; odobrio Stalni odbor IFLA-ine Sekcije za katalogizaciju ; [s engleskog prevela Tinka Katić]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Velucci, Sherry L. FRBR and music. // Understanding FRBR : what it is and how it will affect our retrieval tools / edited by Arlene G. Taylor. Westport ; London : Libraries Unlimited, 2007. Str. 131-151.

Verona, Eva. Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Zagreb : Hrvatsko bibliotekarsko društvo, 1983-1986. Dio 1: Odrednice i redalice. 2. izmijenjeno izd. 1986. Dio 2: Kataložni opis. 1983.

Vukasović-Rogač, Sanja. Katalogizacija audiovizualne glazbene građe s posebnim osvrtom na DVD. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova = International Conference in Honour of the 100th Anniversary of Eva Verona's Birth, Zagreb, November 17-18, 2005 : proceedings / uredile, edited by Mirna Willer, Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007. Str. 235-243.

Willer, Mirna. Načela katalogiziranja : od Pariških načela do načela međunarodnoga kataložnog pravilnika. // Međunarodni skup u čast 100-te godišnjice rođenja Eve Verona, Zagreb 17.-18. studenoga 2005. : zbornik radova = International Conference in Honour of the 100th Anniversary of Eva Verona's Birth, Zagreb, November 17-18, 2005 : proceedings / uredile, edited by Mirna Willer, Ana Barbarić. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo = Croatian Library Association, 2007. Str. 83-84.

Willer, Mirna; Ana Barbarić. Međunarodna kataložna pravila : prikaz i analiza. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 52, 1/4(2009), 18-62. Dostupno i na: <http://www.hkdruštvo.hr/vbh/broj/99>